

ספרי הלבושים לבוש התכלת

הוא לבוש הראשון מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי יפה זלה"ה

וקרא שמו

לבוש התכלת

על שם הפסוק

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורת חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום

[נוסח השער בהדפוסים הראשונים]

סימנים א - רמא

מהדורה מחודשת מסודרת מחדש

באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.

מוגהים ומתוקנים בהגהה מדויקת עפ"י כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקטוע מדויק, והרגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מראי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם חונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים

ממון הגאון הקדוש ר' אברהם אזולאי זצוקלה"ה

בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א

אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליכמאן הלוי העלר זצוק"ל בעל התוס' יו"ט

אליה רבה - אליה זוטא

לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זצוק"ל אב"ד טיקטין

מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,
ציוני אלפי מראי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

דאיכא למוחש דלמא ממירד בגירסיה ויעבור זמן קר"ש ותפלה. אבל מי שרגיל לילך לבית הכנסת מותר, דלכשיגיע זמן הליכה לבית הכנסת חזקה שלא יעכב. דוקא ללמוד בעצמו לא ילמוד קודם שיחפול אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת, מפני שיכול להתפולל תחלה ולחזור ללימודו, אבל אם הוא מלמד לאחרים שהיא מצוה גדולה, אפילו אם אינו רגיל לבא לבית הכנסת מותר, כיון שהשעה עוברת, דזכות הרבים דבר גדול הוא, ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו ללמוד אח"כ, לפיכך ילמוד עמהם קודם ואח"כ יתפולל, ולא גורטין בזה שמא יטרד וישכח, שאף אם ישכח ליכא איסורא כל כך דהא עסיק במצוה גדולה ז', ועיין לקמן סימן ק"ו סעיף ג':

ז מותר להסתפר ולכנס למרחץ י' סמוך לשחרית, שלא גזרו אלא סמוך למנוחה כמו שיחבאר בסימן רל"ב (ס"ב) בעזרת השם, מפני שהוא דבר מצוי שרוב העם נכנסים שם באותו זמן ומתעבבין שם, ויש לחוש שמא ע"י כך ישכח להתפולל עד שיעבור זמן התפלה, אבל בשחר דבר שאינו מצוי הוא לא גזרו ביה רבנן שמא יטרד וישכח, שכיון שאינו מצוי הוא בעצמו זוכר, שגם לו יש שינוי ברחיצת שחרית וזוכר: ל

ח אע"פ שעיקר מצותה עם הנץ החמה, מי שהוא אנוס כגון שצריך להשכים לדרך עם שיירא, והוא ירא שמא לא ירצו לעמוד עמו כשיחפולל, וקריאת שמע יהיה יכול לקרות לפחות י' פסוק ראשון בכוונה בעמידה, מוטב שיחפולל שמונה עשרה בביתו מעומד בכוונה קודם שיצא לדרך עם השיירא מיד שיעלה עמוד השחר, שעיקר תפלה בעמידה: * הג"ה כמו שימצא לקמן סימן נ"ח סעיף א': וימתין מלקרות קריאת שמע עד שגיע זמנה, ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה, ממה שיחפולל בומנה ויסמוך גאולה לתפלה והוא מהלך ולא יוכל לעמוד ולא יוכל להתכוין כיון שאינו עומד, אבל קריאת שמע בקל יוכל לעמוד: * הג"ה ועיין לעיל סימן ס"ג סעיף ג' וד': עד שיאמר פסוק ראשון וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ז' שהוא זמן קצר ויכוין (י"ב): * הג"ה הלכך מאחר הו' למנוחה מן המנוחה עד זמן הקריאה. ועיין לקמן נ"ח סעיף א' תקפ"ח כי שם ימצא דמשעלה עמוד השחר מיקרי יוס: והיושב בעגלה (י"ג) כהולך בדרך דמי, שאינו יכול לכיון בתפלתו בהיותו יושב על העגלה, ומתפולל גם כן בביתו מעומד בכוונה וקורא קריאת שמע בומנה ואף על פי שאינו סומך גאולה לתפלה (י"ד):

הגהות מוהר"א אזולאי

ז שכן מצינו ברכינו הקדוש שהיה מלמד לתלמידיו, וכשרה מגיע זמן ק"ש היה מעביר ידיו על גבי עינו וקורא ק"ש, ותורו ללמודו, ואח"כ היה מתפולל, ולא היה חושש אע"ג שהגיע החולת זמן התפלה, ולא היישין שמא ישכח ויעבור השעה, דכיון שהתפלה דרך הוא להתפולל אותה בכל יום, והן לבו לרבר ויזכר להתפולל. ז' אי נמי עד על לבך.

א"י זוטא

(י"ב) אב"א אם אינו יכול לעמוד אפילו בפסוק ראשון יקרא גם קריאת שמע קודם צאתו: (י"ג) בעגלה או בספינה (נחלת צבי עטרת צבי ס"ק טו):

א"י רבא

און לי בהג"ה אשר"י (נב"ש"ש ש"ס ס"י ז') שהצילו לשון מוס', וכי מטיא זמן ק"ש וכו', מוכח להדיא דקאי על ק"ש לתוד. גם מה שהשיג עולת חמיד על הב"ה שהבין דמוס' פירש דברי רש"י דאסור אף קודם זמן ק"ש, אשתמיטתיה דברי חידושי הלכות שהוכיח כן. גם סוף דברי מהרש"א שם חמוהין לי שכתב אכל קשה לי צמה שהצילו ראה מפ"ב, דהא בש"ס שם מספקא ליה אי אירי בהגיע זמן ק"ש עכ"ל. ותימא דמוס' דייקי ממ"ז כיון דרש"י אוסר אף בלא הגיע זמן. ואפשר לדמוק ולפרש דקשיא ליה דלא הו"ל לתוס' לנקוט בלישנא כי מטא זמן ק"ש אלא הו"ל לתמוס ז'. וע"ל סי' רל"ה (א"י סק"ו):

(סעיף ז') יב סמוך לשחרית וכו'. דוקא קודם עלות השחר אכל ח"כ אקורים, דלא עדיפי משחר מלאכות האקורים (פסקי מוס'). אכל בכל טו דף ח' ע"ב משמע דיש חילוק דדוקא בשחר מלאכות אסור אחר עלות השחר. ונראה דאפילו לצורסקי אסור דאין הימר אלא במרחץ ותספורת. מיהו לקמן סי' רל"ה (א"י סק"ו) ימצא דיש מחלוקת בעיקר דין זה. ותימא על כ"י וש"ע שסתמו. גם כ"ע דמדברי הב"ה שהצילו עולת חמיד בס"ק י"ב משמע דאין אסור

הגהות והערות

ז עיין מה שהאריך בשמן המאור ובבגדי ישע ובמאמר מרדכי סק"ט. ט עיין מאמר מרדכי סק"ה מה שתמה בזה בכונת רבינו, ובדברי מרדכי שם כתב דיש ליישב כוונת רבינו, ויש ט"ס בדבריו, וצ"ל "דכיון דא"א להתעכב מותר אבל בלא הכי נראה דאסור אף מעלות השחר, ועיי' שם עוד דרכים ליישב.

ספר כלבו

חלק ראשון

הלכות תפילה, קריאת שמע, בית הכנסת,
קריאת התורה, תפילין, ציצית, נטילת ידיים,
ברכות, ברכת המזון, מנחה, ערבית,
ק"ש על המטה והטבת הלום

יוצא לאור על פי דפוסים ראשונים,
בצירוף ציוני מקורות,
הערות וביאורים מבוא ומפתחות

מאת
דוד אברהם

עיה"ק ירושלים תובב"א

ולא יכנס למרחץ⁸³⁸, ולא ישב לרון, ולא לפני הספר, ולא יכנס לבורסקי, שמא ימשך באחת מכל אלה, ויבטל⁸³⁹ מן התפלה. ואם התחיל⁸⁴⁰ באחת מכל אלה, גומר ואינו פוסק. וקודם תפלת השחר⁸⁴¹, מותר ליכנס למרחץ ולהסתפר⁸⁴², לפי שאין זה דבר מצוי⁸⁴³, ולא גזרו בו חכמים. ל

היה עוסק בתורה⁸⁴⁴, והגיע זמן התפלה, פוסק ומתפלל, אם לא היתה תורתו אומנותו. ואם היתה תורתו אומנותו, ולא היה עושה מלאכה

כלל⁸⁴⁵, והיה עוסק בתורה, אינו פוסק, לפי שגדול תלמוד תורה יותר מן התפלה. וכן אמרו ז"ל⁸⁴⁶ ותלמוד תורה כנגד כולן⁸⁴⁷. וכל העוסקין בתורה ובצרכי רבים⁸⁴⁸, הכל אחד. העומד בתפלה⁸⁴⁹, לא יפסיק, אלא מפני סכנת נפשות, כגון שהיה מתיירא ממלך גוי או אנס, השואל בשלומו, אם לא ישיבנו. ראה לסטים⁸⁵⁰, או נחשים ועקרבים⁸⁵¹ במקום⁸⁵² שהן ממיתין, יקצר⁸⁵³. ואם אינו יכול, יפסוק ויברך מהם, דהכי המסקנא דמפני עקרב פוסק.

סעודתן. 838 שבת ט: רמב"ם שם ה"ה ש"ע שם סעיף ב. [א"ח שם אות נט]. והיינו משהגיע זמן מנחה גדולה. 839 ברמב"ם: "ויתעכב". 840 [וכסדר תפלת המנחה (אות ב דף מב טור ד) תמצא איזה דבר נקראת התחלה - א"ח]. 841 רמב"ם שם ה"ה ז. וכתב הכס"מ שם דמילתא שפשיטא היא, והכי משמע, מדלא נקט במתני' לא ישב לפני הספר אלא בסמוך למנחה. ש"ע שם סעיף ז: מותר להסתפר וליכנס למרחץ, דלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי. והא"ד (שם אות יב כתב בשם פסקי תוס') שדוקא קודם עלות השחר מותר, אבל אחר עלוה"ש אסור דלא עדיפי משאר מלאכות האסורים, (שנתבאר לעיל בסמוך שאין לעשות מלאכה משעלה עמוד השחר עד שיתפלל שחרית). וכתב שם שמדברי רבינו משמע שיש חילוק, ודוקא בשאר מלאכות אסור אחר עלוה"ש. ולכא"י צ"ב מדוע הוכיח כן רק מדברי רבינו, והלא מקור ד"ו ברמב"ם. ולשון רבינו: "וקודם תפלת השחר" מותר וכו'. וברמב"ם: מותר להסתפר וכו' "סמוך לשחרית". שר"ד בשו"ת זרע אמת ח"ג תאר"ח סי' ט שכתב שאע"פ שלא התיר הרמב"ם מרחץ ותספורת אלא סמוך לשחרית, דהיינו קודם עלוה"ש, דעדיין לא הגיע זמן תפילה, ובזה דוקא חילק בין תפלת שחרית למנחה, שבשחרית לא גזרינן שימשך, משום דהוי דבר שאינו מצוי, אבל אחר שהגיע זמן תפילה, אה"נ אסור להסתפר, ולא גרע משאר חפציו שאסור לו לעשות כשהגיע זמן תפילה. ושוב צידד שם שאפשר שדוקא חפציו דהיינו מלאכה ומו"מ להסתחר אסור קודם התפילה, אבל צרכי גופו כתספורת ומרחץ שרי. וראיה לזה מדברי רבינו שאף שאסור לעשות מלאכה משעלה עמוד השחר עד שיתפלל שחרית, מ"מ כתב: "וקודם תפלת השחר" מותר ליכנס למרחץ וכו'. ומשמע שאף אחר זמן תפלת השחר מותר, דא"כ הול"ל: "וקודם זמן תפלת השחר וכו', וא"כ ע"כ כוונתו לחלק בין מלאכה אחרת לתספורת ומרחץ. [ואמנם שם נקט שרבינו ס"ל כן

בדעת הרמב"ם להתיר התספורת אף אחר שהגיע זמן התפילה. וע"ש מש"כ לבאר דברי הא"ד שם]. 842 ע"ש במשנ"ב (בשם הפר"מ) שדן ובורסקי אסור סמוך לשחרית כמו סמוך למנחה. ודעת הערוה"ש (שם סעיף כח) שיותר סמוך לשחרית. וע"ע במחצה"ש סי' ע ובשו"ת קרן לרוד (גרינוולד) תאו"ח סי' כא. 843 ראה במס' ד"א פרקי בן עזאי רפ"ד: ישבו שניהם ועסקו בתורה עד הערב, "לשחרית" אמר לו רבי נלך למרחץ, א"ל לרצונך וכו'. 844 שם ט: ויא: רמב"ם שם ה"ה ח ש"ע סי' קו סעיף ב. [א"ח ה"ה תפלה אות סא]. 845 ראה להלן ר"ס קמו לענין פטור ת"ח התורתו אומנתו ממס. 846 פאה רפ"א. [ובא"ח שם ליתא תוספת זו]. 847 ושמעתי מאמר"ר שליט"א לבאר מ"ש (שם): אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז וכו' כבוד אב ואם וגמילות חסדים וכו', ותלמוד תורה כנגד כולם, שאף בשאר הדינים כתיבד אב ואם וכו"ב, צריך "תלמוד תורה" לידע הדרך ילכו בה, מה הם גזרי המצוה, מתי ומפני מה נדחית וכו"ב. וש"י. 848 רמב"ם שם. [וראה לעיל סי' י (הערה 97 ואילך) לענין היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן ק"ש]. 849 ברכות לב: רמב"ם שם ה"ה ט ש"ע ר"ס קד. [א"ח שם אות סד]. 850 תיבת: "לסטים" ליתא ברמב"ם. 851 גמ' ורמב"ם שם ש"ע שם סעיף ג. 852 בד"ר נדפס: "ממקום". ובדפוסים מאוחרים [וכן בא"ח] נדפס כלפנינו. וע"ש בבה"ל ד"ה ואפי' (בשם הפוסקים) שבנחש "שיש חשש" שממית יפסיק. 853 בא"ח: פוסק ועולה, ואם לא יכול יפסוק ויברך מהם. וברמב"ם: ראה נחשים ועקרבים וכו' באים כנגדו, אם הגיעו אליו והיה דרכן באותן המקומות שהן ממיתין פוסק ובורח. וביאר הכס"מ (שם) דלא תימא שכיין שראה אותן אפי' מרחוק פוסק, לכך כתב שאינו פוסק אא"כ הגיעו אליו, כלומר קרוב לו. ויש לדון אם זו גם כוונת רבינו שבראה אותם מרחוק יקצר, ורק כשמגיעים אליו

וכתב רז (לתחלה) לא בגי חוזר לר הגי נט בתפלה, התורה⁷ [עשה*⁴ וכל איש וכל המי צורך מו תפלת ז בהם חו ירא אלו לשליח (יוצא)

יפסיק, א אינו מקו "יקצר", "יקצר", ו למהר ול שיאמר פ החור"י (וע"ש בר שיאמר ד (שם לג.) והטור (י ובב"ח נ וראה בו: *854 כצ ש"ע ר' 856 דרז וכ (384): וכ שתפלה וע"ש ש צה): אין מן התורו זמן לתפי רמב"ם 859 בר' כלפנינו.

ס' א - זין בצנוה רבא ורמני

שלחן ערוך

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול

הגאון האלהי החסיד המפורסם

אור עולם מופת הדור

גור ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא

מוה' שניאור זלמן נבג"מ

אורת חיים

חלק ראשון

הוצאה חדשה מסודרת מחדש ומתוקנת

ירושלים ת"ו תשנ"ג

הלכות קריאת שמע ע עא

קבג

המצות והוא שלא הגיעו לחינוך ווי"א שאפילו הגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בקריאת שמע וברכותיה לפי שאין מצוי אצלו בזמן קריאת שמע בערב ושון הוא בבקר וראוי לנהוג בסברא הראשונה ולדברי הכל חייב לחנכו בתפלה אם הגיע לחינוך כמ"ש בסי' ק"ו (סעיף ג'):
 ג' הכונס את הבתולה פטור מקריאת שמע וברכותיה (עיי' סימן ק"ו) ומן התפלה י' כל ג' ימים אחר כניסתו לחופה אם לא עשה מעשה מפני שהוא טרוד במחשבתו טרדת מצוה שמחשב על עסק הבתולים וג' ימים אלו הם לבד מיום החופה כגון אם היתה החופה ביום ד' פטור מקריאת שמע מליל ד' עד ליל מוצאי שבת ולא עד בכלל מפני שלאחר ג' ימים כבר נתקדשה דעתו ואין טרוד עוד במחשבתו י' במה דברים אמורים בזמן הראשונים שהיו מכוונים היטיב בקריאת שמע אבל עכשיו שגם שאר בני אדם אינם מכוונים כראוי גם הכונס את הבתולה קורא קריאת שמע וברכותיה ומתפלל כשאר בני החופה שאינם פטורים אלא בשעת המשתה כמו שנתבאר בסי' ל"ח (סעיף ו') ודין שכור לקריאת שמע יתבאר בסי' צ"ט:

ד' היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן קריאת שמע לא י' יפסיק אלא יגמור עסקיהם ואח"כ יקרא אם נשאר עת לקרות י' במה דברים אמורים בדורות הראשונים שהיו עוסקים עמהם לשם שמים אבל עכשיו אין לפטור מקריאת שמע אלא א"כ אין מי שישתדל אלא הוא שאז אפילו עוסק בהצלת ממונם לבד עוסק במצוה הוא ולא יפסיק ו' ומ"מ טוב שיקרא פסוק ראשון וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אם אפשר לקרות במקום שהוא עוסק שלא יצטרך להפסיק עסקיהם ו' ועכ"פ חייב להזכיר יציאת מצרים אפילו לאחר שעבר זמן קריאת שמע שזו היא מצוה בפני עצמה ומצוה כל היום ולכן לאחר שגמר עסקיהם יאמר איזה פרשה שיש בה יציאת מצרים אם כבר עברה שעה ד' שאינו אומר עוד ברכת אמת ויצייב כמו שנתבאר בסי' נ"ח:

ה' היה עוסק באכילה ו' (אפילו בסעודה קטנה) או שהיו עוסקים בדין ו' (אפילו בגמר דין) או שהיה במרחץ (ואפילו להזיע בעלמא) או שהיה עוסק בתספורת או שהיה מהפך בעורות וכל כיוצא בעסקים אלו שיש לחוש שמא ימשך בהם כמ"ש בסי' רל"ב. צריך להפסיק ולקרות אע"פ שיש שהות לקרות לאחר שיגמור עסקים אלו גזירה שמא ימשוך בהם ויעבור זמן קריאת שמע ואינה דומה לתפלה שאם התחיל א"צ להפסיק כמו שיתבאר שם לפי שקריאת שמע הוא מן התורה החמירו בה יותר לפיכך קוראה בלא ברכותיה שברכותיה הם ג"כ מדברי סופרים י' במה דברים אמורים כשהתחיל באיסור דהיינו שהתחיל לאכול תוך חצי שעה כל לעלות השחר או שנכנס למרחץ או להסתפר (או לבורסקי) להפך בעורות או מלאכה אחרת כיוצא בהן לאחר שעלה עמוד השחר שקודם עלות השחר מותר ליכנס למרחץ או להסתפר אפילו בסמוך לעלות השחר ממש כמ"ש בסי' פ"ט (סעיף מ') (אבל לאחר שעלה עמוד השחר אסור להתעסק בצרכיו עד שיתפלל כמו שיתבאר שם ואפשר דה"ה לקריאת שמע שהיא קבלת מלכות שמים ולא דמי לאכילה דה"ט שיתפלל על דמו. אבל אם י' התחיל בהיתר א"צ להפסיק אפילו לקרות קריאת שמע אם יש שהות לקרות לאחר שיגמור ואם י' היה מתיירא שמא ימשוך ויעבור זמן קריאת שמע ופסק וקרא קריאת שמע ה"ז משובח ואינו דומה לתפלה שהוא צורך הדיוט כמ"ש בסי' רל"ב ו' וי"א שהעוסק באכילה צריך להפסיק לתפלת השחר אפילו התחיל בהיתר הואיל ואיסור אכילה קודם התפלה הסמיכוהו על לא תעשה שבתורה שנאמר * לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם כמ"ש בסי' פ"ט (סעיף ה') י"ב (ב) וכיון שצריך להתפלל צריך ג"כ לקרות קריאת שמע וברכותיה כדי לסמוך גאולה לתפלה) וכן עיקר כמו שיתבאר שם: L

עא אבל והעוסקים במת פטורים מקריאת שמע וכו' ו' סעיפים:
 א' מי שמת לו מת שחייב להתאבל עליו אפילו אינו מוטל עליו לקבורו כגון שמתה אחותו נשואה שבעלה חייב בקבורתה או אפילו יש לו מי שישתדל כשבילו

(1) בחה"ד וקוה"ש הגיהו כאן "כשהתחיל באיסור דהיינו שהתחיל לאכול או להפך בעורות או מלאכה אחרת כיוצא בהן תוך חצי שעה לעלות השחר או שנכנס למרחץ או להסתפר לאחר".

קונטרס אחרון

(ב) וכיון שצריך כו'. ואפשר בלאו האי טעמא אסור גם קודם ק"ש שהוא עיקר קבלת מלכות שמים ויש נה משו"ב וזוהי השלכת כו':
 (3) מלכים א' י"ט ד'.

ו' משנה שם
 ז' ר"מ נחום ברכות
 כ' ור"פ
 ח' רש"י שם
 ט' ש"ע סעי' ב'
 י' גרייתא שם
 יא' משנה שם ט"ז
 יב' מוספות שם י"ז
 ב'
 יג' רמב"ם פ"ב מה'
 ק"ש
 יד' כ"מ מ"א סק"ד
 טו' לנס פמודות מ"א
 סק"ה
 טז' מ"א שם
 יז' לרש"י מגמ' סוכה
 ל"ח
 יח' ט"ו
 יט' עש"י רל"ב במ"א
 סק"ו
 כ' מ"א סק"ו
 כא' ר"ן רמ"א סק"י
 חנ"כ מ"א ס'י
 חל"ה
 (דלא
 כמשמעות ש"ע ס'י
 רל"ה)
 כב' ר"ן ש"ע ס'י
 רל"ה רמ"א ס'י
 חנ"כ סעי"ב
 כג' רמב"ם פ"ב מה'
 ק"ש וכ"מ מ"א
 סק"ו וי"ח
 כד' רל"ט
 * (ויקרא י"ט כ"ז)
 כה' ע"י נקובעטם
 א' רל"ט

12

שאלות ותשובות זרע אמת

להגאון רבי ישמעאל הכהן זלה"ה
אב"ד מודונא

- חלק שלישי -
אורח חיים, יורה דעה

יוצא לאור בעריכה מחודשת בתוספת מראי מקומות,
ובתיקון הטעויות וההשמטות
על ידי המכון להוצאת ספרים וכתבי יד
אהבת שלום - יד שמואל פרנקו
שנת ה'תשפ"ב

הלכות תפלה

סימן ט'

להלכות תפלה סי' פ"ט

7 ← [אם מותר להסתפר קודם תפלת שחרית]

ביום ל"ג לעומר שנת התקנ"ה שאלוני תלמידי, על מה סמכו מקצת בני אדם שמסתפרים קודם תפלת שחרית, ואין מוחה בידם.

והשבתי להם, דאין כח למחות באשר כתב הרמב"ם בפ"ו מה' תפלה*, ופסקה השו"ע באו"ח סי' פ"ט ס"ז וז"ל, מותר להסתפר וליכנס למרחץ סמוך לשחרית, מפני שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי שרוב העם נכנסין שם ביום, אבל בשחר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו, ע"כ. אלא דהיה אפשר לומר, דע"כ לא התיר הרמב"ם אלא סמוך לשחרית, דהיינו קודם עלות השחר, דעדיין לא הגיע זמן תפלה, ובוה דוקא חילק בין תפלת שחרית למנחה, לפי שבשחרית לא גזרינן שימשך משום דהוי דבר שאינו מצוי, אבל אחר שהגיע זמן תפלה אה"נ דאסור להסתפר. וכן מסתבר, דהא נראה דלא גרע ממ"ש בפ"ב דברכות דף י"ד², אמר ר"ז כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאילו עשאו במה, ע"ש.

והן אמת דאי מהא לא איריא די"ל דשאני התם דהוי העדר כבוד המקום, דהקדים כבוד עבד לכבוד רבו, כדמוקי לה התם במשכים לפתחו, ע"ש ובאו"ח סי' פ"ט הנ"ל ס"ב. אבל יש להביא ראיה לאסור ממ"ש שם בגמרא, אמר ר"י בן אשיאן אסור לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר¹ צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, ע"ש ובשו"ע שם ס"ג. ולכאורה גם התספורת הוי בכלל חפציו דמאי שנא זה משאר חפציו.

← אלא דאפשר לחלק ולומר דע"כ לא קאמר הש"ס דאסור קודם שיתפלל אלא דוקא חפציו, דהיינו מלאכה ומשא ומתן להסתחר, אבל צורכי

גופו כמו תספורת ומרחץ אה"נ דשרי, ויש לי להביא ראיה לזה מדברי הכלבו שכתב בדף ח' וז"ל, אסור לאדם לאכול או לעשות מלאכה משעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית וכו', ע"כ. ואפ"ה כתב אח"כ שם בריש ע"ד וז"ל, וקודם תפלת השחר מותר ליכנס למרחץ ולהסתפר, לפי שאין זה דבר מצוי ולא גזרו בו חכמים, ע"כ. דמשמע דאף אחר זמן תפלת השחר מותר, דאל"כ הי"ל וקודם זמן תפלת השחר וכו', וא"כ ע"כ לומר ולחלק בין מלאכה אחרת לתספורת ומרחץ כנ"ל, והנה הדבר פשוט דדברי הכלבו נובעים מדברי הרמב"ם הנ"ל, וא"כ נראה דהבין דכונת הרמב"ם להתיר התספורת אף אחר שהגיע זמן התפלה, וק"ל.

אך ראיתי להר"ב אליה רבה שכתב בסי' פ"ט ס"ק י"ב ע"ד השו"ע ס"ז הנ"ל וז"ל, סמוך לשחרית דוקא קודם עלות השחר, אבל אח"כ אסורים דלא עדיפי משאר מלאכות (פיסקי תוספות), אבל בכלבו דף ח' משמע דיש חילוק דדוקא בשאר מלאכות אסור אחר עלות השחר וכו', מיהו לקמן סי' רל"ה יתבאר דיש מחלוקת בעיקר דין זה, ותימה על הב"י והשו"ע שסתמו, עכ"ד. והנה מ"ש דלא עדיפי משאר מלאכות וציון פיסקי תוס', ודאי כונתו למ"ש שם בפיסקי תוס' בפ"ק דברכות ס"י וז"ל, אין לעשות מלאכה קודם תפילתו, ע"ש. והיינו מ"ש התוס' שם בדף ה' ע"ב ד"ה אלא אימא סמוך למיטתי, שלא היה עושה מלאכה עד שיתפלל, ע"כ. אבל כבר אמרנו דיש לחלק בין מלאכה לצורכי גופו כמ"ל.

ומ"ש דבסי' רל"ה יתבאר דיש מחלוקת בעיקר דין זה, שם הביא הרב דעת הרשב"א בחידושי לברכות דף ט"ז שכתב, דאף בק"ש של ערבית לא יתחיל משעה שנכנס תוך זמנו בכל אותם הדברים שאמרו ז"ל בשבת¹ שמביאים לידי פשיעה, ע"ש. אכן גם בזה י"ל, דשאני תפלת שחרית מתפלת ערבית דלא גזרו בו, לפי שהוא דבר שאינו מצוי כלל, וק"ל. ומ"מ נראה מדברי הר"ב אליה רבה שם דיש מן הגדולים שכתבו דהוא הדין סמוך לק"ש ותפלה של שחרית, ע"ש.

א. ה"ז. ב. ע"א. ג. תהלים פה יד. ד. ע"א ד"ה ובני רבן גמליאל. ה. ט ע"ב.

על כן נראה דאף דאין כח לאסור ביד המקילים, אינו גם כן משנת חסידים, והמחמיר תבא עליו ברכת טוב.

נאם הק' ישמעאל כהן ס"ט

סימן יוד

להלכות תפלה ס"י קכ"ו

[ש"ץ שנשתתק באמצע התפלה ועמד אחר תחתיו, אם דינו כד"ץ ש"ץ שמעיה]

מ"ש בשו"ע או"ח קכ"ו ס"ב, דשליח צבור שטעה וצריך לעמוד אחר תחתיו, אם היה הטעות באמצעות מתחיל מתחלת הברכה שטעה זה, ואם היה בג' ראשונות מתחיל בראש וכו'. ולענ"ד דדוקא בטעה הדין כן, דחשבינן אותה ברכה שטעה בה כמאן דליתא, אבל בנשתתק באופן שצריך לעמוד אחר תחתיו, נ"ל דבזה די שיתחיל ממקום שפסק.

ולא מבעיא לדעת הרשב"א בחידושו פ"ה דברכות דף ל"ג ד"ה ירושלמי, דכתב דאם פסק בתפלה מפני העקרב דאינו חוזר לראש הברכה אלא למקום שפסק, ע"ש. דלפ"ז כ"ש דכן הדין בש"ץ, דהא בש"ץ מקלינן טפי מביחיד לענין חזרה, כמו בטעה בראש חודש ולא הזכיר יעלה ויבא, כמ"ש בברכות דף ל"ב ובשו"ע ס"י קכ"ו הנ"ל ס"ג, דאין מחזירין אותו מפני טורח ציבור, ע"ש בב"י. אלא אפילו לדעת התוס"י והרא"ש בדף ל"ג הנ"ל, דס"ל דכי היכי דבטעה אם היה בג' ראשונות מתחיל בראש, ה"ה בפסק מחמת עקרב או כיוצא בו אם היה בג' ראשונות חוזר לראש, וכוותיהו פסק השו"ע ס"י ק"ד ס"ה, גם לדידהו י"ל דעד כאן לא כתבו כן אלא לענין יחיד, אבל בש"ץ אפשר דגם הם מודו להרשב"א דלא יתחיל אלא ממקום שפסק משום טורח ציבור, דאפוש"י בפלוגתא לא מפשינן, וק"ל.

ותו דנלע"ד דאין הרשב"א יחיד בסברא זו, דמצאנו לו חבר ה"ה תלמידי ר"י, דכתבו

בפ"ה דברכות הנ"ל בדף כ"ז ע"א ד"ה ומהיכן הוא מתחיל מתחילת הברכה שטעה בה וז"ל, כלומר אעפ"י שלא טעה אלא בסוף צריך לחזור מתחילה, שקריאת אותה ברכה כמאן דליתא דמי, ע"כ. דמשמע מדברים אלו דדוקא בטעה דכיון דטעה בה כמאן דליתא דמי, הא אם לא טעה אלא הפסיק אינו חוזר לתחילת הברכה, והיינו כדעת הרשב"א הנ"ל, וגם מפשט לשונות הרמב"ם דבפסק כתב סתם חוזר למקום שפסק, עי"ד בפ"ד מה' תפלה דין י"ג, נראים כדעת הרשב"א.

ואם כן מאחר שהדבר תלוי במחלוקת אית לן למימר ספק ברכות להקל, וממילא בנשתתק באמצע הג' ראשונות מיהא לא יחזור משום ספק ברכה לבטלה, ואף שהפרי"ח בסי' ק"ד"ה דחה דעת הרשב"א ולחלק יצא בין ק"ש לתפלה, עי"ד. אחרי המחילה אין דבריו נכונים, דבאמת גם בק"ש כשטעה באמצע הברכה חוזר לראש הברכה, כמבואר בירושלמי, ובשו"ע ס"י נ"ט ס"ה. וכבר השיגו הר"ב מאמר מרדכי בסי' ק"ד ס"ק ב', ע"ש. ומכל מקום י"ל דדוקא ביחיד ס"ל להרב ז"ל דיחזור לתחילת הברכה שפסק בה, אבל לא בש"ץ משום טורח ציבור וכמש"ל. על כן אני אומר בבירור דבנשתתק בג' הראשונות העומד תחתיו לא יתחיל אלא ממקום שפסק בה. אח"כ ראיתי שכן פסק בשו"ת בית יהודה ח"ב ס"י ח"ן ע"ש, ואף שהוא כתב כן מטעמים אחרים המעייין יבחר.

הלכות נשיאות כפים

סימן י"א

להלכות נשיאות כפים ס"י קכ"ח

[אם כהן שמת לו מת ברנל ישא כפיו, ומעם למנהג שבתן אחד מברך בקול רם]

בסוכות שנת התקנ"ו נשאלתי מכהן אחד שמת לו מת בתוך הרגל, אם יכול לעלות

א. ע"א. ב. ע"ב. ג. ד"ה אבל עקרב. ד. ס"י יג. ה. סק"ה. ו. ברכות פ"ה ה"ג.

לדוכן לברך
הכהנים אח
הוא - לפי
ואפרש
אחד לבד
נמרא ערוכ
תניא אידך
כל הפרוסקי
נמצא דאינו
בקול רם,
שושנים לו
בוה, ושכח
ביחד בקוי
ונלע"ד
הקודש ו
ובספרי' כ
בקול רם
קולו עמו
גדול ולא
משמע דנ
וקראי דמי
משמע ק
תפלה,
ונשיאות
כהנים, ו
וז"ל, שש
והמומין,
וכו', ע"י
ו' דבריב
כפים, ל
כפי"ד ז
בכל מק
את בני
רבינו ז
בנשיאו

א. ע"א.

ספר

אז נדברו

חלק ששי

כולל חליפת מכתבים בענינים

שבארבע חלקי שלחן ערוך

חובר בעזרת השי"ת החונן לאדם דעת

על ידי

בנימין יהושע ב"ר ברוך זלה"ה זילבר

בני ברק

תמוז תשליה

קיד ם ועלולים

קטו-קטז

קטז-קיח

קכ-קכא

קכב-קכה ומעשרות.

זו"ת באר משה
גם בשבת הוי
ר דהלא בנידון
דשם הזוכר זה,

לעיל שכאילו
נין, וגם הודגש
ז שמצוה לומר
אפי' אצל אחד
מאחד מגדולי
להכין התגורה
ל העצה דכתב
זה ואינו דומה
אלא שאין כאן

תשובה

בס"ד יום ג' וישלח י"ב כסלו התשל"ה.
 אמול נתקבל המכתב בכרכה. אני לא זוכר מקבלת מכתב מכ', אבל יתכן שכן קבלתי כי לדאבוני הרבה מכתבים אינם זוכים לתשובה מסיבות שונות שאין אני אשם בו. [והעצה שמי שאינו מקבל תשובה שימציא לי עוד פעם השאלה]
 לעצם השאלה האם מותר לקצר ברכת, אמת ויציב" בשביל תפלה בצבור מאחר שמוכח מהירושלמי שאין כל הנוסח לעיכובא, הדבר ברור שאין לקצר ולשנות מנוסח הברכות בשביל תפלה בצבור, דלל גדול הוא שאין לשנות מטבע שטבעו חכמים בברכות, אלא שהדברים הנזכר בירושלמי הם לעיכובא כמבואר במ"ב אבל שאר הנוסח הוא מעיקר הברכה שתקנו חז"ל.
 ולפי המבואר בספר אז נדברו ח"ד סימן ט"ז שאפילו אם אינו מתחיל ביחד עם הצבור בדיעבד מקרי זה ג"כ תפלה בצבור אין הנידון כ"כ גוגע למעשה.

סימן מג

מענין טבילה במקוה חמה לפני התפלה

בס"ד יום ב' פ' כי תצא תשל"ג לפ"ק

אחר ד"ש כת"ר. קבלתי מכתבו זה מזמן וכנראה שבעה"ש נגעתי בכמה דברים שכ' כת"ר שליט"א בענין שתיי' לפני התפלה. מה שכתבתי בשם הח"ס ז"ל לאסור שתיי' עם חלב לא נמצא בשו"ע רק בספר מיוחד הנדפס פה כמדוי' לי שמו אורחות חיים להח"ס ז"ל. כעת אני נבון במה שנוהגין היתר לילך למקוה חמה בבוקר וכאן בחז"ל יש גם מקלחת בכל יום ונוהגין היתר גם לרחוץ בו לפני הטבילה. והנה אף דהאיסור רחיצה הוא רק לפני מנחה כמו שפסק הרמב"ם ז"ל מ"מ מבואר בשו"ע סי' פ"ט ובאחרונים דהכונה בהחצי שעה לפני מנחה או גזרו משא"כ לפני תפלת שחרית לא גזרו אז בהחצי שעה אבל כשהגיע זמן תפילת שחרית בודאי אסור במרחץ וא"כ צ"ע מה ההיתר וראיתי שכתב רב אחד שליט"א דצריך ליכנס וליצא תיכף מהמקוה. אמנם לפ"ז מהו היתר המקלחת.
 והנה בגמרא שבת צ"ט יש ב' תירוצים (ומבואר בהיטב בעה"ש) תי' א' דהאיסור רחיצה הוא מחמת שלא יבא לאמשוכי בכל מילי דמרחץ. לתי' ב' מחמת חשש התעלפות. והנה אף אם נימא דטעם שנוהגין היתר ברחיצה הוא שסומכים על שומר [צ"ע אי בכל מקוה ומקוה יש שומר ופשוט דלא] מ"מ מסתבר ששומר מהני רק להטעם הא' שבגמ', דהחשש הוא דלמא אתי לאמשוכי בכל מילי דמרחץ. אבל טעם האחר דהחשש הוא שמא יתעלף מסתבר דלא מהני שומר לזה. דיחלש ויתעלף ועד שיקיצו אותו יעבור זמן התפלה לפעמים וחששו לזה וגזרו ומסתבר מאד דשומר לא מספיק לזה. משא"כ לטעם האחר דלמא אתי לאמשוכי בודאי מהני שומר וכמו דמהני שומר בסעודה. [וכנזכר ברמ"א ז"ל לענין סעודה]. וצ"ע בכ"ז.
 ב) במכתב הראשון שקבלתי לפני זמן דחה כת"ר שליט"א דברי השולחן מלכים שהתיר ליתן סוכר בפה וגם בכוס. וכת"ר שליט"א כ' דזה ודאי דרך גאוה. לענ"ד הנה לא ראיתי השולחן מלכים אבל בשלמא אי הי' מתיר ליתן כל הסוכר כדי הצורך. לתוך הכוס ועוד להשימ סוכר בתוך הפה הי' אסור לכאורה. אבל י"ל כונתו רק להשימ קצת סוכר לתוך הכוס ושאר הסוכר הנצרך למתק השתי' ישימ לתוך פיו. וסברתו יהי' דכמו שלמ"ב מותר ליתן סוכר לתוך הפה. משום דהוי פחות הנאה מבתוך הכוס ובאופן זה לא מקרי דרך גאוה

ז די ש כו

י.ד.

א' בלק.

זוסיס, כי
 לטוש"ע
 בביאורי
 כן שהי'
 ת ערותו
 ובקדושה
 ריתו של

ה. ולפי'
 ז שלבוש
 שיטה.

אם צריך

שלחתני,
 ים ת"ו.

ז קבלתי
 י אמריו

{ אם לא
 פ מש"כ
 מ"צ, 2
 ז שכתוב

ז מהירה
 ז.ג.
 רושלים.

ותאוו כ"כ י"ל דסובר השולחן מלכים, דאם ממעט מנתינת הסוכר בתוך הכוס, ונותן לתוך פיו הלא בזה ג"כ מפחית ההנאה. ומי אומר שצריך להפחית לגמרי ולא להשים סוכר כלל בכוס, נימא דישים קצת בתוך הכוס והשאר בתוך פיו, וג"כ נראה דל"ה דרך גאוה ותאווה כך מחמת ההכרח שתי.

ג) כאן בחו"ל יש דלתות הנפתחים לצד רה"ר ממש. ואני נבדק מה ההיתר בפתחתן בשבת הלא מקצת מהדלת יוצא ממש לרשות הרבים ויש הרבה בתי מדרשות הנעשים כן ורבים וכן שלימים פותחין הדלת.

ד) אצל ילדים מצוי שמרטיבין הרבה פעמים בשבת ולפעמים קשה מאוד להחליף הווינדלען ולהזהר מסחיטה. וצ"ע אי יש בזה איזה היתר. גם היאך מותר להחזיק התינוק על ידיו כי לפעמים מרטיב. ונמצא שבהחזקתו יכול בקל לבוא לסחיטה, כמוכן.

ה) נזכרתי עוד שאלה, ראיתי בס' פסקי תשובה (מלקט תשובות וחיידושי דינים מגדולי ישראל) שאע"פ שמוותר לישב מן הדין כשהארון קודש פתוח מ"מ אם הקהל עומדין או ג"כ מחוייב לעמוד מפני כבוד התורה דאל"כ מחוייב כמבזה התורה חלילה. חוץ אם הוא זקן וכדו' דמוכחא מילתא דמה שאינו עומד הוא לא מחמת זלזול רק מפני תשות כוחו, עי"ש. ולפ"ז יש להסתפק דהנה יש שיטה (מובא בשו"ע) שצריך לעמוד בקריאת התורה, ומפני"ז כמה עומדין מפני כבוד התורה בקריאתה יש להסתפק אי השאר יכולין לישב (חוץ מזקן כנ"ל דמוכחא מילתא דיושב מחמת תשות כוחו). ואם נימא דמחוייב לעמוד, הלא בכל קהל כמעט יש מקצת עומדין בקרה"ת ויהי"א א"א לישב כלל ולא נהגו כן. ולא מצאתי עדיין חילוק מספיק כשרוב הקהל עומדין אז כיום מחוייבין לעמוד אבל אי רק מקצת אנשים עומדים אז בטלה דעתן לגבי רוב הצבור ולא חשיבו כלל ומותר לישב. כן נ"ל לכאורה. ומעתה גם בקרה"ת יהי' כן אם הוא נמצא בקהל שרובן עומדין אז - לפי פסקי תשובה (צ"ע אי כו"ע ס"ל הכי) - צריכים כולן לעמוד, ואם רובן יושבים אז מותר לישב.

מ.א.י. הלוי
ברוקלין

תשובה

76 אחדשה"ט בהוקרה רבה המכתב מיום ב' כי תצא נתקבל לנכון.

א) והנה לכאורה היה נראה להחמיר כמו שהעיר במכתבו שלא לעשות מקלחת חמה לפני התפילה לאחר שהגיע זמן תפילה, כלומר, לאחר עלות השחר וכן נכון להחמיר אם המקוה חמה שלא יתכוון להנאה אלא לשם טבילה לבד ולא ישהה במקוה רק לצורך טבילה לבד וכמו שכתב האבני"נור לענין טבילה במקוה חמה בשבת.

אמנם לאחר העיון ראיתי לצדד להיתר דעיין בא"ר מובא הכ"ב דמותר גם בהגיע זמן וכן משמע סתימת הש"ע בס"ט שהוא לשון הרמב"ם דמותר גם בהגיע זמן דלא גזרו משמע על עיקר הגזירה ולא רק על "סמוך" דלא הוי ב' גזירות וכל כי האי הו"ל לפרש אלא דהמ"ב מביא רק דברי א"ר דמביא בתחילה מפסקי התו' דאסור, וכנראה שהבין דברי א"ר להחמיר גם במסקנתו. ועי"ש.

טעם האיסור משום שאינו עדיף משאר מלאכות דאסור הנה איסור מלאכה לפני התפילה משמע מהרמב"ם בפ"ד דהוא לא משום שכחה ופשיעה אלא איסור עצמי כמו אכילה ושאיילת שלו' המבואר שם בהלכה זו וכן מדמותר לפני מוסף ומקורו מברכות י"ד דגרסינן כל המתפלל ואח"כ יצא לדרך וגירסת הר"י"ף והרא"ש אסור לצאת לדרך וכו', וכן אמרו שם אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנאמר צדק וכו' ומשם נובע האיסור מלאכה דכתב הר"מ [ותמיהה מאוד דברי העה"ש דכתב דהר"מ לומד זה מאיסור אכילה דהוי בכלל גאוה איזה שייכות יש מלאכה לאכילה] א"כ הוי איסור עצמי וי"ל דזה דוקא במלאכה קבועה דומיא דדרך, ואילו בהלכה דמייירי מאיסור מחמת פשיעה כתב אבל בשאר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו [ולאו דוקא, סמוך"א לא לפי שבמנתה כתב סמוך לפי נקט נמי בשחרית סמוך וכלעיל] דמה שאדם עושה לצרכי ותיקוני הגוף ההכרחים לא הוי בכלל מלאכה דאסור משום צדק לפניו וכו'.

דכתב דהר"מ לומד זה מאיסור עצמי וי"ל דזה דוי פשיעה כתב אבל בשחר דסמוך לפי נקט נמי בשחרי בכלל מלאכה דאסור משנו ואפשר לומר דאפי'

במקלחת בדרך עראי הוי בכאבל במקוה חמה אין להחוב מה שלימד זכות על השכן להרבות בהנאה.

ג) מה שהעיר בפתיח על המפתח וגם בזה מותר אם פתיחת הדלת דחור של המפר סימן כ"ב ושם נתבאר דארה"י ממש.

ד) מענין רטיבת היי ובהודמנות אחרת בל"נ אהנראה דשאניעמי שעומדים בשעת קרה"ת הוהיהא דמגילה כ"א ב' וסוטה שום קפידא ואין הולכין אח ואולי יש בזה ג"כ חשש

במשנה ברורה ה שכתב שאם לקחו טלית שיותר טוב שיכוין שלא לא והגרע"א בהשגות ע לא בירך, בפשטות לא הטלית בלי רשות. שהו אין קיום המצוה. ולכאו רצייתי לומר שמטעם כ כובע מתבירו בלי רשות

שלו' וברכה וכ" י"ד ס"ד דמותר ליקח בממוניה. וכתב המ"ב

דכתב דהר"מ לומד זה מאיסור אכילה דהוי בכלל גאווה איזה שייכות יש מלאכה לאכילה] א"כ הוי איסור עצמי וי"ל דזה דוקא כמלאכה קבועה דומיא דדרך, ואילו בהלכה ז' דמיירי מאיסור מחמת פשיעה כתב אבל בשחר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו [ולא דוקא, "סמוך" אלא לפי שבמנחה כתב סמוך לפי נקט נמי בשחרית סמוך וכלעיל] דמה שאדם עושה לצרכי ותיקוני הגוף ההכרחיים לא הוי בכלל מלאכה דאסור משום צדק לפניו וכו'.

ואפשר לומר דאפי' אם נאמר דרחיצה הוי מכלל מלאכה דהיינו כולי מילי דמרחץ אבל רחיצה במקלחת בדרך עראי הוי בכלל רחיצת פניו ידיו ורגליו. וה"ה מקוה חמין. ומ"מ המחמיר במקלחת תע"ב אבל במקוה חמה אין להחמיר.

(ב) מה שלימד זכות על השלחן מלכים אף שדברי חכמה הן מ"מ העיקר הוא שאין לעשות כן דעושינן כן להרבות בהנאה.

(ג) מה שהעיר בפתיחת דלתות לר"ה אינו מוכן איזה הוצאה שייך בפתיחת דלתות ומסתמא כוונתו על המפתח וגם בזה מותר אם אין הדלת נפתחת מבפנים או אפילו כן נפתחת אלא שנזהר להוציא המפתח לפני פתיחת הדלת דחור של המפתח אין לו דין של תורי רה"י ובתשובה אחרת הארכתי. [וכבר נדפסה בא"נ ח"ה סימן כ"ב ושם נתבאר דאם יש הלל ממש שאפשר להעביר איזה דבר בחלל הנקב הוי החור עצמו רה"י ממש].

(ד) מענין רטיבת הילדים אין להחמיר מלהחליף החיתולים וכן מלהחזיק התינוק ואין לחוש לסחיטה ובהודמנות אחרת בל"נ אבאר זה.

(ה) נראה דשאני עמידה בפתיחת הארון דהוי משום כבוד התורה לפי' מי שאינו קם הוי כבזיון אבל מה שעומדים בשעת קרית' הוא לא משום כבוד התורה. אלא משום שמיעה שיהא דומיא דסיני [ואינו משום ההיא דמגילה כ"א ב' וסוטה מ"ט ב' משמת ר"ג וכו' עיי"ש ברש"י] כל שיש קצת עומדין או קצת יושבין אין שום קפידא ואין הולכין אחרי רובא. אבל להשאיר יחיד יש משום מילי דר"א שלא ישב בין העומדים וכו' ואולי יש בזה ג"כ חשש של לא תתגודרו.]

סימן מד

לקיחת טלית שלא ברשות

כמשנה ברורה הל' ציצית סי' י"ד סע' ד' ס"ק י"ד. הביא המשנה ברורה הדרך חיים שכתב שאם לקחו טלית חבירו בלי רשות (מהיתר ניחא ליה לאינש לעביד מצוה בממוניה) וז"ל שיותר טוב שיכנין שלא לקנות ולא יברך. עכ"ל. כדי להוציא מכל השאלות אם יכול לברך או לא והגרע"א בהשגות על דרך החיים. (מצאתי בסידור אוצר התפילות) תמה על עצה זו. שאם לא בירך, בפשטות לא מקיים המצוה, ואם לא מקיים המצוה מה היתר לכתחילה ליקח את הטלית בלי רשות. שהחזקה, ניחא ליה לאינש, זה רק במקום מצוה בלבד. ופה, כשאין ברכה, אין קיום המצוה. ולכאורה אין לו רשות. וצ"ע למעשה. עצה על מה לעשות בטלית שאולה. רצייתי לומר שמתעם כבוד זה ג"כ מצוה, ולפי' אין הקפדה. אבל צ"ע. כי הלא אסור ליקח כובע מחבירו כלי רשות כדי להתפלל. הגם שזה כבוד. וצריך לידע מה לעשות למעשה.

י.ה.

ירושלים.

תשובה

בס"ד יום כ"ד אד"ב: התשל"ג.

שלו' וברכה וכ"ט. היום נתקבל יקרתך מי שישאל טלית שלא ברשות דנפסק בש"ע סי' י"ד ס"ד דמותר ליקח טלית חבירו שלא מדעתו ולברך עליו דניחא לי' לאינש דליעבד מצוה בממוניה. וכתב המ"ב בשם דה"ת שיותר טוב שיכנין שלא לקנות ולא יברך ועי' מתמה

בעזה ש"ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

גיברך דוד

ח"א

על שאלות המצויות מידי יום ביומו

בהלכות תפלה

לפי סדר השו"ע סימנים פ"ח-ק"ו

מהדורות לאנדא

כל אלה תוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, סי' נשמת ישראל, שו"ת מקדש ישראל ח"ח

שו"ת נשמת שבת ז' חלקים, וש"א"ס

מ"ו שבט תשפ"א לפ"ק

ברוקלין נ.י.

אח"כ, וגם רק בקניית מאכלי שבת שעיקרו מן התורה, ואולי דכוונת המג"א להתיר מה"ט אפילו כשיש חשש שמא הקניה (שהיה ביריד) יומשך ועלול שעיי"כ יעבור לגמרי את זמן תפלה, אבל כשליכא חשש זה אין כלל איסור מצד איסור עשיית צרכיו לפני התפלה כיון שהוא חפצי שמים, עיין בשו"ע הרב (סי' ר"נ ס"ב). ובמ"ב (סי' ר"נ סוסק"א) לאחר שהביא ד' המג"א סיים עלה שאין זה בכלל משאחז"ל שאסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזה "חפצי שמים" היא, משמע דכל חפצי שמים מותר לכתחלה, וכ"ה כאן בפר"ח (סק"ו) להקל בצרכי וחפצי שמים, וכ"ה בערוה"ש (סכ"ב, כגון לאסוף צדקה או מצוה אחרת), אלא שמסתימת דבריהם משמע דהיינו אף כשיש מציאות לעשותן אח"כ, וכן סתם המ"ב כאן (סקל"ו) דלקנות צרכי סעודה בער"ש קודם התפלה שרי דחפצי שמים המה (הא בחול אסור) [ואולי שזה נמי הטעם שמבואר במג"א סי' תקכ"ט סק"ו שביו"ט מאחרין לבוא לביהכ"נ כדי לטרוח בסעודת יו"ט קודם שילכו לביהכ"נ]. אלא שהעיר בני הגרי"י שליט"א מנ"ל ללמוד מהכנה לשבת שמותר קודם התפלה שה"ה בשביל שאר כל חפצי מצוה דילמא שאני הכנה לשבת שהוא בעצם מצוה חיובית (מה"ת או מדברי קבלה), משא"כ שאר חפצי מצוה דרשות, ובפרט כשאינה עוברת ובייותר לקנות בשביל צרכי מצוה אחרות דשם ההכנה אינו מעצם המצוה, משא"כ הכנת מאכלי שבת].

ובדו"ט (אם אפשר צרכי המצוה אח"כ) תלוי נמי מהו לאפות (פת) ולבשל מאכלי שבת בער"ש קודם התפלה, ואם קשה לו לאחר התפלה ודאי דשפיר דמי דהוא מצרכי מצוה.

ובעיקר הדבר מצאתי בס' לקט יושר "שאינ לעשות שום מצוה" לפני התפלה, דתפלה במקום קרבן תמיד ו'תמיד היה נקרב

בתחילת היום עיי"ש, ולא הובא בפוסקים, והר"ד מי שרגיל לילך לביהכ"נ לכו"ע מותר לו ללמוד קודם שיתפלל כמבואר בשו"ע (סי' פ"ט ס"ו).

סימן נ"ו

שאלה - מהו שירחוק - ומהו שיטול מקלחת קודם תפלת שחרית.

תשובה - נחלקו אחרוני זמנינו בזה (יש אוסרים, ויש מקילים), ולמעשה יש לדון להקל כשלא יאריך (וכן שיתקלח קודם שיטבול). בשו"ע (סי' פ"ט ס"ו) סתם המחבר וכתב שלא גזרו איסור תספורת ומרחץ אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי, אבל לפני תפלת שחרית מותר (ומקורו ברמב"ם), אלא שהמ"ב שם (סקל"ו) מביא משם ס' א"ר דזה דוקא "סמוך" לתפלת שחרית, שהוא חצי שעה קודם עלוה"ש הוא דשרי, אבל מעלוה"ש ואילך לאחר שהגיע זמן תפלת שחרית אסור עיי"ש, ומטעם ד' הא"ר הנ"ל כ' בשו"ע גבורות אליהו (ח"א סי' צ"ד) להגרי"א העניקין ז"ל שאין לשהות במקוה חמה קודם התפלה כי שם מרחץ עלה (פי' דשהייה במקוה רחיצה) מיקרי וכמו שכתבנו בשו"ת נשמת שבת ח"ה (סי' קס"קסה) לגבי איסור רחיצה בחמין בשבת שכ' בקרבן נתנאל להתיר טבילה גרידא (שלא מיקרי רחיצה) דאם שוהה בהמים מיקרי רחיצה (ואסורה בשבת בחמין) כמו שהבאנו שם מתשו' אבני נזר [אבל טבילה גרידא לכו"ע לאו רחיצה הוא, כמו דלא הוי רחיצה לגבי שבת עי' בנשמת שבת ח"ה שם, וכ"ה בס' שלחן מלכים סי' ח' ס"ו].

והגם שמפשטות סתימת השו"ע לא משמע כהא"ר אלא דרחיצה מותר לגמרי, מ"מ ילמוד הסתום מהמפורש בכסף משנה (ל"ז) דמותר 'סמוך' לשחרית, ובעיוני בדברי הא"ר

(סקי"ב) דאייתי שהביא מחלוקת יוצא דשפיר דמי אף לאח שבפסקי התוס' מבואר שאי אסור, ונוטה יותר להקל כהמת שאח"כ מביא שבעיקר דברי קילא ממנחה יש מחלוקת דמד לאיסור (ואסור אף 'סמוך' לש ותמה על המחבר שסתם להקל שראה הב"י ברוחב בינתו לפני הרשב"א), אבל גם מצד זה ל להחמיר, אלא כ' שהדבר ולכאורה הדרינן אחר כללא ד להקל (ובפרט שרואים שבב' ובסי' רל"ה הכריע המחבר כהרשב"א)

ובעיוני עוה"פ בדברי הז פסקי התוס' (האו אינו (כהרשב"א) מצד ח (בהרחיצה או בהתספורת) דמ 'סמוך' למנחה, אלא מטעם לאדם לעשות חפציו קודם שי שכתב שמד' הכלבו שמיקל ביניהם (בין עשיית חפציו ורחיצה) [הגם שלא ראיתי הכ דברי הכלבו], גם בשו"ע כמוסגר) נקט נמי לאיסור תו עלוה"ש קודם תפלת שחרית צרכיו קודם שיתפלל (כמבו וצ"ע שבסי' פ"ט ס"ח סתם דאייתי בשו"ת זרע אמת (ח"ג עצמו סברא לחלק בין אי לאיסור תספורת ורחיצה, שי" חפציו אלא דוקא מלאכה ונ גופו, ועיי"ש דבאמת אין הכ שאוסרים תספורת ורחיצה, מעשיית מלאכה, אלא של שלהרשב"א אסור (בשחרית

משנת חסידים' להתיר, והמחמיר תע"ב, ובס' כף החיים (סקנ"ג) כ' שעל כן יש לזוהר, והמחמיר תע"ב. ל

ד מקלחת. אפילו להמחמירים (לשו"ע הרב

לזר"א וכפה"ח) י"ל דרק רחיצה בתוך אמבטי הוא דאסור, אבל מקלחת יש להתיר, שהרי טעם איסור רחיצה לפני תפלת מנחה מבואר בגמרא (שבת דף ט:): שהוא משום חשש שמא יתעלף, וזה לא שייך אלא כשגופו שווה בתוך מים חמים (המחליש גוף האדם) או עכ"פ ביושב ומזיז, לא ע"י רחיצה במקלחת (דרך עמידה) שמזה אינו מצוי להגיע לידי עילוף כמו שמורה החוש והמציאות, ובפרט אם יטול המקלחת במקוה המצוי על יד בית הכנסת, ומצד טעם שו"ע הרב וכו' מצד איסור עשיית חפיציו (קודם התפלה) יש לדון לאסור אפילו "במקלחת" שלדידהו (אין הטעם מחמת עילוף אלא) הוא משום איסור עשיית צרכיו, ולזה אין נפק"מ, וכן באמת פסק הגר"ש ז"ל לאסור מה"ט להתקלח בבורית קודם התפלה כמובא בס' הליכות שלמה (פ"ב, ובמקוואות שמקפידים שקודם הטבילה ירחצו גופם במים יעשו זאת בלא בורית), וכ"כ הגר"ק ז"ל בס' חוט שני (פסח, ע' ש"ז, אפילו כשע"כ יצטרך להתרחץ עוה"פ לאחר התפלה, ויגרום לו לביטול תורה) אם לא כשע"י הרחיצה (בבורית) יתפלל יותר טוב, ובס' אשרי האיש (פי"ט ס"ג) מביא מבעל קות"ש ז"ל שמי שהוא איסטניס שאינו יכול להתפלל בלי רחיצה בסבון יכול להקל קודם התפילה (יוצא דבלא"ה לא) [וביחל הוראה (ג"ו) מביא מאביו בעל קנה בשם ז"ל שהורה שבמקוה שיש שלט שצריכים להתרחץ קודם שטובלים (ואם לאו הוי גזל) יתרחצו בזריות].

אבל לעומ"ז הבאנו מהזרע אמת שיש להקל

דצרכי גופו לאו בשם התעסקות בצרכיו

יכונה, והלום ראיתי נמי בס' או נדברו (ח"ו סי'

סקי"ב) ראיתי שהביא מחלוקת בזה, דמס' כל בו יוצא דשפיר דמי אף לאחר עלוה"ש, אלא שבפסקי התוס' מבואר שאילו אחר עלוה"ש אסור, ונוטה יותר להקל כהמחבר (והכל-בו), אלא שאח"כ מביא שבעיקר דברי המחבר דשחרית קילא ממנחה יש מחלוקת דמדברי הרשב"א מוכח לאיסור (ואסור אף 'סמוך' לשחרית כמו במנחה), ותמה על המחבר שסתם להקל (ולא הבנתי טענתו שראה הב"י ברוחב בינתו לפסוק כהרמב"ם כנגד הרשב"א), אבל גם מצד זה לא הכריע שם הא"ר להחמיר, אלא כ' שהדבר תלוי במחלוקת, ולכאורה הדרינן אחר כללא דהוראה דספק דרבנן להקל (ובפרט שרואים שבכ' מקומות בסי' פ"ט ובסי' רל"ה הכריע המחבר כהרמב"ם דלא כהרשב"א).

ובעיוני עוה"פ בדברי הא"ר ראיתי שטעם

פסקי התוס' (האוסר אחר עלוה"ש) אינו (כהרשב"א) מצד חשש שמא ימשך (בהרחיצה או בהתספורת) דמה"ט אסרינן ליה אף 'סמוך' למנחה, אלא מטעם אחר משום 'שאסור לאדם לעשות חפיציו קודם שיתפלל שחרית', אלא שכתב שמד' הכלבו שמיקל כנ"ל מוכח שמחלק ביניהם (בין עשיית חפיציו לאיסור תספורת ורחיצה) [הגם שלא ראיתי הכרח לחילוק זה בגוף דברי הכלבו], גם בשו"ע הרב (סי' ע' ס"ה במוסגר) נקט נמי לאיסור תספורת ורחיצה אחר עלוה"ש קודם תפלת שחרית מצד איסור עשיית צרכיו קודם שיתפלל (כמבואר בסי' פ"ט ס"ג, וצ"ע שבסי' פ"ט ס"ח סתם להקל). אבל מצאתי ראיתי בשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' ט') שכתב מצד עצמו סברא לחלק בין איסור עשיית חפיציו לאיסור תספורת ורחיצה, ש"ל 'שלא אסרו עשיית חפיציו אלא דוקא מלאכה ומשא ומתן, לא צרכי גופו, ועיי"ש דבאמת אין הכרח מד' פסקי התוס' שאסורים תספורת ורחיצה, ש"ל דמיירי דוקא מעשיית מלאכה, אלא שלמעשה סיים שכיון שלהרשב"א אסור (בשחרית כמו במנחה) אינו

הנה
מדי
הז
ול
ת
זה
(ם)
יד
סי)
סור
דבר
זר
שם
הוא
יבל
רית
ר"ת
קין
כי
צה
סי)
שכי
קרי
ורה
גור
כמו
ז"ה
זמע
ג"מ
ל"ז)
א"ר

מ"ג) לאחר שכי' מד"ע שי"ל דתיקוני הגוף ההכרחיים (כרחיצה) אינו בכלל איסור מלאכה (לא ראה שכבר קדמו בז"א), כי דאף את"ל דרחיצה בכלל מלאכה היינו כולא מילי דמרחץ, אבל רחיצה ע"י מקלחת בדרך עראי הוא רק בגדר רחיצת פניו ידיו ורגליו דלכו"ע מותר (אדרבה הוא מצוה) וה"ה מקוה חמין [מ"מ סיים דהמחמיר בנטילת מקלחת תע"ב], ובס' שיח התפלה (ע' תרכ"ז) מביא משם בעמח"ס מועדים וזמנים (בע' תשל"ל) שכל האיסור אלא כעין עסק למשך זמן המטריד, לא כה"ג עשיה בעלמא (ועל כן מותר גמי לסדר מטתו קודם שיתפלל).

עוד מביא שם מחכ"א דבמקום שתקנו שקודם הטבילה מחוייב כל אדם להתקלח כדי לשמור על נקיון המקוה ודאי דשפיר דמי דהוא מכלל הטבילה וכחפצי מצוה, וכ"כ בשו"ת משנת יוסף (ליבערמאן, ח"ט סי' י"א, אבל לא בהט' ימים) [אלא שלטעמים אלו רק קודם שיטבול יש להתיר שיתקלח, אבל לא אחר הטבילה (להמקילים לאנשים להתקלח לאחר הטבילה עשו"ת ויברך דוד ח"א סי' ק"ה), ואולי שלכמה אנשים אף זה הוא מצרכי הטבילה, שיש בני"א שימנעו לטבול אם לא יוכלו להתקלח אח"כ, מחמת שמי המקוה שהוא עם קלארי"ן מזיקין לעורו].

ונראה שאותן שאין טובלין במקוה טהרה, רק רוצים במקום זה להתקלח בקומם בבוקר שיעלה לו במקום ט' קבין לטב"ע (אם צריך, או למ"ד שיש בה נמי משום טהרה) דשפיר דמי כמו טבילה במקוה שמותר (אבל אותן שאח"כ ממילא יטבלו במקוה שוב אין שום תועלת בהטלת ט"ק).

עוד נראה דמי שהוא מלא מלמולי זיעה ואינו יכול לכוון בתפלתו מבלי שיתקלח מקודם שמותר, שהוא התעסקות בעניני שמים.

והל"ם ראיתי בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' א') אות ב') דהיות דטבילה שהוא מצוה שפיר דמי קודם התפלה מקילים ג"כ במקלחת בדרך ארעי' שהוא במקום חפיפה' (ול"ש שיבוא ע"כ לידי ביטול תפלה) אבל באמת להאריך בזה הוא מגונה עיי"ש (מיהו מש"כ דבזה לא שייך שיבוא לידי ביטול תפלה להנ"ל אין האיסור מצד זה, אלא מצד איסור עשיית חפציו קודם התפלה), ובס' אבני ישפה (ע' צ') מביא מבעל שבט הלוי ז"ל דאדם שרגיל בכל יום לצחצח שיניים ולהתגלח (פ' גילוח הזקן) ולהתקלח מותר לעשותם לפני התפלה (דדמי ללבישת הבגדים), אבל אם אינו רגיל בהם אסור לעשותם (אף אם יצטרך עיי"כ להתפלל ביחידות), שוב נדפס ס' רב רבנן ומביא (בע' עדר) משם בעל שבט הלוי ז"ל שאסור להתרחץ לפני התפלה, אולם הורדת הלכלוך גרידא מותר (דהיינו לעשות זאת במהירות ובזריזות) [מיהו בנוגע לגלח שערות הזקן (שעיו"ן בלע"ז) יש לדון לאסור מצד איסור תספורת לפני התפלה ע' בדברינו להלן, וכ"כ לאסור בזה בס' הליכות שלמה (ב"ז) משם הגרשו"א ובשו"ת אור לציון (ב"ד"ט) ובס' עורה כבודע (ע' רס"ב) משם בעל אגר"מ].

ויש עוד סברא שאם נאסור רחיצה במקלחת קודם הטבילה זה יגרום שהרבה בני"א ימנעו מלילך למקוה (שמי המקוה יתלכלכו מהר).

ועי"ע בס' מאור השבת ח"ב במכתבי הגרשו"א ז"ל (מכתב כ"ז אות א') מה שכתב בזה. ועשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' ב') מאיזה אחרונים שמתירים להתקלח קודם התפלה.

ל' כיכנס לטבול למקוה כשיש שם גם מקוה חמה רתוחה. לכאורה אסור, דבזה מוכחי מילתא שנכנס לשם משום צרכיו והנאתו הגשמיים (ולטבילה גרידא היה סגי במקוה המחומם גרידא), וגם שבזה שייך החשש שיתעלף

כששוהה שם שיש להח הנ"ל (ע"פ הרשב"א) וכנראה שסומכים על בשחרית איסור רחיצה הנ"ל ואז נדברו דהה בשם מל:

כשכבר אמר מקצו לאסור מצד לצרף להקל לאחר ש לפמ"ש"כ הרמ"א (שם כ בצרכיו לאחר שאמרו שאמרו 'ברוך שאמרו', ש"טוב" להחמיר עיי"ו (עסקיו) כל שכן בזה [ן שאין להקל כלל על סמ בס' ג"ב ג"ד, בזה שיע לו

אם מצוה לרחוץ פו חשבתי סמך היו לפמ"ש"כ הרמב"ם (דבשחרית רוחץ אדם יתפלל [אלא שהראב" לרחוץ רגליו, ובמגדל שבת (דף נ:)] רוחץ אד בשביל קונו (עיי"ש ו פעל ה' למענהו, ועיי" ס"ל דגמ' הנ"ל לאו ל הגמ' שם שאין איסור בכל יום משום חשש ובשו"ת נובי"ת (או"ד הראב"ד מודה שמצ שחייב אדם להכין ו כאדם שהולך לפני מנוול ומלוכלך ברפש שבזמן הראב"ד כבר נ על כן אין להרגלים י הגוף (וי"ל דהרמב"ם

כשזוהה שם שיש להחמיר להזרע אמת וכפה"ח הנ"ל (ע"פ הרשב"א), אמנם המנהג להקל, וכנראה שסומכים על הרמב"ם שלא גזרו כלל בשחרית איסור רחיצה (ותספורת) ועל סברת הור"א ואז נדברו דהתעסקות בצרכי גופו לאו בשם מלאכה יכונה.

"כשכבר" אמר מקצת ברכות". ואת"ל שיש לאסור מצד איסור עשיית חפיציו יש לצרף להקל לאחר שכבר אמר מקצת ברכות לפמש"כ הרמ"א (שם ס"ג) שיש מקילין להתעסק בצרכיו לאחר שאמרו מקצת ברכות, (קודם שאמרו 'ברוך שאמר'), אלא שהרמ"א סיים עלה ש"טוב" להחמיר עיי"ש, ומה לגבי צרכיו ממש (עסקיו) כל שכן בזה [ואף שכמה אחרונים כתבו שאין להקל כלל על סמך דברי הרמ"א ע' בדברינו בס"י נ"ב נ"ד, בזה שיש מקילים בלא"ה יש לצרף להקל].

אם מצוה לרחוץ פו"ר קודם שיתפלל. אבל חשבתי סמך היתר לרחיצה קודם התפלה לפמש"כ הרמב"ם (פ"ד מהל' תפלה ה"ג) דבשחרית רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו ואח"כ יתפלל [אלא שהראב"ד תמה עליו למה יצטרך לרחוץ רגליו, ובמגדל עוז ציין לד' הגמ' במס' שבת (דף נ:): רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו (עיי"ש ברש"י) משום שנאמר כל פעל ה' למענהו, ועיי"ש בכסף משנה דהראב"ד ס"ל דגמ' הנ"ל לאו לגבי תפלה נאמרה, שכוונת הגמ' שם שאין איסור ברחיצת פניו ידיו ורגליו בכל יום משום חשש לא ילבש עיי"ש ברש"י, ובשו"ת נובי"ת (או"ח סי' ק"מ, לבהמ"ח) דאף הראב"ד מודה שמצוה לרחוץ קודם התפלה שחייב אדם להכין עצמו לפני תפלת שחרית כאדם שהולך לפני מלך ושר, ולא יעמוד כשהוא מנוול ומלוכלך ברפש וטיט ומלמולי זיעה, אלא שבזמן הראב"ד כבר נהגו כולם ללבוש בתי רגלים על כן אין להרגלים יתרון משאר אברים מחלקי הגוף (וי"ל דהרמב"ם שהיה דר בארצות המזרח

שהיו הולכים יחפי רגל, אבל מודה דבארצות המערב שאי"צ לרחוץ רגליו) יעו"ש, והנה בשו"ע לא הובא ד' הגמ' הנ"ל, אבל הביאו במג"א (סי' ד' סוסק"א) וסיים עלה כ"כ הרמב"ם, ומשמע דנקט כהרמב"ם דמצוה לרחוץ פו"ר קודם התפלה [אלא שעיי"ש בפמ"ג דלא נהגו עכשיו לרחוץ רגליו, וכ' ג"כ דעכשיו שהולכין במנעלין אין מצוה ברחיצת הרגליים, וכ"כ באשל אברהם (בוטשאטש) שם], ולא תוקשה על הנ"ל מהמבואר בגמ' ובשו"ע (סי' מ"ו ס"א) דכשרוחץ 'פניו' מברך המעביר שינה מעיניו וכו', דמשמע פניו גרידא, שי"ל דמירי מיד בשעת קימה, אבל באמת אח"כ כשעומד להתפלל י"ל לרחוץ פו"ר.

ומעכשיו לנידונינו לפי הנ"ל נמצא די ש ברחיצת פו"ר הכנה לתפלה (כדכ' הכון לקראת אלקיך ישראל), והגם שלא מצינו בחז"ל שיש ענין לרחוץ פו"ר 'בבורית', אבל י"ל דכשרוחץ מעט בבורית כדי לנאות גופו לכבוד יוצרו לקראת התפלה שיש סרך מצוה בדבר, ואף שלא הזכירו רק פו"ר י"ל דהרוחץ כל גופו (וכוונתו לשמים) מקיימין בכך מצוה, דומיא דמצות רחיצה דער"ש שלא ציווי חז"ל רק רחיצת פו"ר אבל 'מצוה' איכא ברחיצת כל גופו, ובפרט חפיפת הראש כמש"כ בשו"ת נשמת שבת ח"א מסי' קע"ב, וכ"כ בס' חוט שני (ע' קפ"א) דרחיצה לכבוד התפלה מותר, אבל בלא"ה אסור אפילו שעדיין לא הגיע עדיין זמן הקבוע שלו לתפלה (מיהו כ"ז אינו אלא ליישב קצת המנהג להקל בזה, ובפרט דאותן שבלא"ה טובלין במקוה בכל יום בבוקר הלא ממילא מקיימין בכך בחזא מחתי מצות רחיצת פניו ידיו ורגליו כפשוטן).

7 רחיצה (ושיטה) 'ביים' קודם התפלה. ויש לדון בכל הנ"ל בנוגע לרחוץ ביים השכם בבוקר קודם שהתפלל, ובפרט לשוט שם, דאסור משום איסור עשיית חפיציו, ובפרט 'לנסוע' לחוף הים יש עוד צד איסור מהמבואר בשו"ע (ס"ג) שלא יצא לדרך קודם שיתפלל

סי' א'
מצוה
זקלחת
שיבוא
ך בזה
שייך
ר מצד
זפלה;
ז הלוי
שיניים
מותר
גדים),
אף אם
ס' רב
וי ז"ל
הורדת
זאת
שערות
איסור
וכ"כ
משם
עורה

זקלחת
בני"א
מהר).

שו"א
: בזה.
מאיזה
לה.

מקוה
דבזה
הנאתו
במקוה
העלף

נואפילו מה שרוצה לילך בבוקר השכם הוא כדי להנצל מראיית אסורות העלולות להמצא שם אח"כ, או שלא לגרום לו ביטול תורה כשילך בזמן לימוד, קשה להחשיבו בשביל כך למצוה (ע' להלן) כיון שעצם הרחיצה לאו מצוה הוא, ולא יהיה שום הפסד מצוה אם לא ילך לשם כלל, ועמ"א סוסי"ש"ח שצ'צול מור"ש כדי לידע מחי סוקר"ש לא חשיב דבר מצוה, מיהו יכול להערים שבחרא מחתי יטבול שם טבילה המטהרת (וירפה הבגד שחיה) שיחשב לו לטבילה, מיהו עדיין יהא אסור לשהות הרבה במים דזה משווייהו רחיצה (מאו ולהלאה).

ואולי דמי שמוכרח לילך לשוט על פי פקודת הרופא דלמצוה ייחשב לו (ע' להלן) צד קילא לצורך מצוה) ואף שאינו מוכרח לילך קודם התפלה מ"מ מבואר בפר"ח דמותר לאכול ולשתות לרפואה קודם שיתפלל אף שאינו מעלה ומוריד לשתותו קודם התפלה, אלא שאנן כתבנו שי"ל דהיינו דבר שאינו מאכל בני אדם כלל (וכגון טאבלעטין וקעפסעליס כנ"ל) שמצד מהותו ניכר שהוא לרפואה גרידא, משא"כ לא כשהרופא ציווהו לאכול מאכלים מסויימים שיועיל לרפואתו ממיחושיו, בכה"ג כיון שיכול להמתין מחוייב להמתין, וא"כ אולי גם בזה [ובס' שיח תפלה (ע' תקצ"ח) מביא מהגר"ם גרוס שליט"א להקל אם כוונתו לצורך בריאות וכח לעבודת השית"ב או להפגת מתיחות הנצרכת ללימוד עיי"ש, ולא נראה, ועוד שרק השית"ב יודע אם לעקל או לעקלקלות]. וע"ע מה שכתבנו להלן בס"י נ"ד.

★

שאלה: מהו ליקח שווי"ץ לפני התפלה. תשובה: אם הוא אחר עלוה"ש אסור. כמו רחיצה שכתבנו בס"י, ובקושי מקילים האחרונים אז מקלחת שהוא מצרכי הגוף ממש, ועוד שזה אף עלול להביא לידי התעלפות.

תספורת לפני התפלה

ל"זר"א וכפה"ח הנ"ל שמחמירים מחמת ד' הרשב"א נראה להקל בתספורת שלנ"י שאינו מצוי שישתכר הזוג (וגם בדרך כלל יש למכונת הגילוח כמה זוגות), ולהסוברים שיש בכך משום איסור עשיית חפיציו נראה שאז באמת אסור, אם לא בתספורת של מצוה כגון בער"ש, או בערב יו"ט [ועמ"ש"כ בשו"ת נשמת שבת ח"א סי' קנ"א וסי' קע"ט בנוגע תספורת בער"ש בבוקר קודם התפלה] וצ"ע המתגלח בתוך ג' ימי הגבלה (לא בערב יו"ט), אם לא שנחלק כג"ל דהתעסקות בצרכי גופו אינו בגדר איסור עשיית חפיציו, ובכלל זה נמי לגלח צפרניו קודם התפלה.

אבל מסתבר שמי שיש לו שערות גדולות באופן שהתפילין של ראש אינן מחזיקין מעמד ואינן מהודקין על ראשו ששפיר דמי לגלחם בבוקר קודם התפלה רחשיב נמי צורך מצוה.

ול'הסתפר אצל הכלנים במקוה אולי יש עוד היתר דברך כלל יש להם שם כמה כלי תספורת (שלא ראוי זה כראוי זה כמוכן) ויש טברא שאף אם ישבר הזוג יהיה לו תומ"י זוג שני לגמור התספורת כעין מש"כ המג"א (סי' רל"ב סק"ג) [וראיתי בס' בקודש פנימה (ב"תפז) שאם הגה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל הסתפר לפני התפלה ציוה להניח שני סכינים נוספים על השולחן (כמג"א שאפשר שאם יש לו ב' או ג' זוגים שרי)].

• **י"ע** מהו לילך לרופא לפני התפלה, ולכאורה אסור, וישתדל להתפלל מקודם (ואולי אף קודם הנץ, ואף ביחידות), ואולי דלזרע אמת הנ"ל מותר כיון שהוא טפול בצרכי גופו. עוי"ל דהוי בצרכי מצוה כדיוצא מנו"כ השו"ע בס"י ש"ו דטיפול רפואי מצוה הוא, ונראה שיש להקל עכ"פ כשאמר מקצת הברכות כבס"י נ"ב נ"ד.

★ ★ ★

סימן ז

שאלה - מה לערוך (חלאקא)

תשובה - להחמי

(פרק ח' או הנפוץ לגלח את הקטן משום דלכתחלה אין התפלה (אם לא במקום בדרך קביעות כזה, ומן שגדולים מותרים להתגלד בס"י נ"ו, מ"מ זה נכנס ינו עבודה קשה

אבל בעת הצורך יש י התפלה דחפצי שני

התפלה בדבר שאינו מ סקל"ו, וסי' ר"ג סק"א) התגלחת כדי ליטול את ד כדי שיברכוהו המתפללין (שמים), ותחילת עשיית פ ייחשב [אלא שיש ליהוה לטעום ולשתות לחיים ורע אמת (ד

וזה אינו בכלל איסור, האדם שלא יסתפר, את א

★

סימן ז

שאלה - מהו קודם שי זה בכלל עשייה

תשובה - לפי הז

כשאר צר

סימן נ"ב

שאלה - מה לערוך תגלחת בנו הקטן (חלאקא) לפני התפלה.

תשובה - להחמיר. בס' חינוך ישראל (פרק ח' אות יא) כתבנו שהמנהג הנפוץ לגלח את הקטן בבוקר לאחר התפלה, משום דלכתחלה אין לעשות מלאכה קודם התפלה (אם לא במקום מצוה עוברת), ובפרט בדרך קביעות כזה, ומסתבר שאף אם נימא שגדולים מותרים להתגלח קודם התפלה עמש"כ בס' נ"ו, מ"מ זה נכנס יותר בגדר מלאכה (שהוא עבודה קשה שבמקדש).

אבל בעת הצורך יש להקל אף לגלחו קודם התפלה דחפצי שמים מותר לעשות קודם התפלה בדבר שאינו ממתין (כמ"ב ס"ו פ"ט סקל"ו, וסי' ר"ג סק"א) והכ"נ כשרוצה להקדים התגלחת כדי ליטול את התינוק המגולח לביהכ"נ כדי שיברכוהו המתפללים (דזה משווייהו כחפצי שמים), ותחילת עשיית פיאות לתינוק לדבר מצוה ייחשב [אלא שיש לזהר (ולזהויר) שאז אסור לטעום ולשתות לחיים קודם התפלה]. ועשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' ט').

וזה אינו בכלל איסור גזירת תספורת דהוא על האדם שלא יסתפר, אבל לא שהוא לא יספר את אחרים.

סימן נ"ג

שאלה - מהו לעשות עקסערסיי"ז קודם שיתפלל שחרית, אם זה בכלל עשיית חפציו שאסור.

תשובה - לפי הצורך. לכאורה יש לאסור כשאר צרכי הגוף שאסורים מכלל

איסור עשיית צרכיו, ואולי אף להמתירים צרכי הגוף (לעיל בס' נ"ו) בדבר שאין לו שום סיבה לעשותו דוקא לפני התפלה יש להחמיר, מיהו י"ל שיש חילוק בין עקסערסיי"ז פשוט שמקובל בעולם לעשות בבוקר מיד בקומו משינתו, לבין עקסערסיי"ז מיוחד בכלים המיוחדים, עוד זאת דבלא כלים איננו בגדר מלאכה כלל נובס' עורה כבודי (ע' רס"ג) מביא מבעל אג"מ ועוד להתיר מה"ט, אבל משם הגרשפ"ש ז"ל מביא לאיסור אא"כ כוונתו להתחזק לצורך התפלה.

מיהו אם הרופא ציווהו בקפידא שיש לו לעשות זה לצורך בריאות גופו יש לומר דשוב מותר אף ע"י כלים מיוחדים קודם התפלה דהוי רפואה (וכמצוה) ולא גרע ממה שמותר לאכול לרפואה לפני התפלה.

וכן בנוגע לילך לטייל' (שפאצירין) לפני התפלה כשנצרך לו לבריאות הגוף (ובפרט כשציווהו הרופא על כך) ואחר התפלה קשה [מחמת חום היום, או משום שמירת עיניים שאז יותר מצוי פריצות שיש להקל דחשיב אי אפשר אח"כ] ועכ"פ לאחר שאמר מקצת ברכות יש להקל בכה"ג שאין בו מעשה, ובפרט לנשים שרוצין לטייל בבוקר אור שאז מזג האויר מקורר יותר) יקדימו לומר מקצת ברכות.

סימן נ"ד

שאלה - מהו לקנות בחנות מידי דמיכל לצרכי הבית קודם שיתפלל שחרית, ומהו בשביל צרכי קטנים.

תשובה - אסור, אם לא לצורך בניו הקטנים דמותר. מבואר במ"ב (סקל"ו) דגם לקנות מאכלים בשביל צרכי הבית

מחמת ד' פורת שלני' ירך כלל יש יים שיש בכך שאז באמת כגון בער"ש, ות שבת ח"א יער"ש בבוקר ימי הגבלה ל דהתעסקות ייית חפיציו. התפלה.

דולות באופן חזיקין מעמד דמי גלחם שורך מצוה.

אולי יש עוד להם שם כמה ה כמובן) ויש זומ"י זוג שני א (סי' רל"ב ב"תפו) שאם לפני התפלה על השולחן (זוגים שרי').

זלה, ולכאורה קודם (ואולי י דלזרע אמת י גופו. עוי"ל יד"ע בס' ש"ו ש להקל עכ"פ נ"ב נ"ד.

הוא בכלל איסור עשיית חפיציו דאסור קודם שיתפלל שחרית (אא"כ הוא לצורך שבת) ונראה שבכלל זה לקנות ארוחת הבקר 'לבני ביתו' קודם התפלה (וצ"ע אם החנות על יד ביתו ואילו הביהכ"נ רחוק מביתו ומיד אחר התפלה הולך מביהכ"נ להמצאת פרנסתו באופן שיהיה לו טירחה יתירה לעשות הקנויות ולחזור לביתו לאחר התפלה, ומהו כשבדרך כלל הולך משם לכולל ויגרום לו ביטול תורה אם יצטרך אחר התפלה לשוב לביתו).

אב"ד נראה דאם הוא צריך למהר לקנות כדי להכין ארוחת הבוקר להילדים שיוכלו לילך לחדר בעתו ובזמנו דשפיר דמי דהוי כצרכי מצוה, ודמי למה שכי' הפוסקים לגבי קנויות בער"ש דאם חושש שלא יוכל לקנות צרכי שבת אחר תפלת שחרית רשאי לקנות קודם שיתפלל, והכי נמי הלא הילדים צריכין לכך עכשיו כדי שיוכלו לילך לחדר בזמן, ואולי דמותו אף בשביל קטני קטנים שעדיין אינם הולכין לחדר (ולבית חינוך) הצריכין לאכול בבוקר, לפ"מ דקיי"ל בה"ל שבת (סי' רע"ו וסי' שכ"ח) דצרכי קטנים נידונים כצרכי חולים, והלא טיפול בצרכי חולים מצוה הוא (כדיוצא מנו"כ השו"ע בסי' ש"ו, וממילא דחשיב כחפצי מצוה).

וי"ל אם כשקונה צרכי הילדים קודם התפלה האם בדרך אגב כבר מותר לקנות שאר כל מצרכיו (שלא יצטרך לילך פעמיים) או דילמא אסור לו לקנות רק מה שצריך לצורך הילדים, והשאר יקנה אח"כ, ואם יש לדמותו למה דקיי"ל בעלמא דריבוי בשיעורים מותר (ביו"ט) ומסתבר להקל במה שמזדמן תחת ידו.

כשבאשמורת הבוקר ינצל מראיית אסורות. עוד נראה דהרוצה לקנות בחנות בבוקר השכם משום שאז אינו מצוי שם נשים, משא"כ לאחר גמר תפלתו (כל שכן כשאח"כ מצוי שם פריצות) דשפיר דמי, דזה

חשיב מצוה להנצל מנסיונות (ועצם הקנויות הלא הכרחיות הן), ועוד דבאית ליה דרכא אחרינא (והולך במקום פריצות) רשע הוא.

שו"ר בסי' שלהי דקייטא (סי' צ"א) שמביא מהגרשו"א ז"ל דמה דאסור לקנות בחנות קודם שיתפלל זה דוקא כשעומד כעת מוכן להתפלל, אבל אם לא הגיעה השעה שהמנין מתחיל להתפלל מותר לקנות עיי"ש (וכנראה שס"ל שקניה בחנות אינו מלאכה ממש ולא חשיב עשיית חפיציו, והקפידא רק שמא ימשוך) וצ"ע, ואולי לדידיה אף במקום שיש כמה מנינים אלא שהוא דרכו להתפלל במנין מאוחר דשפיר דמי, כיון שלמעשה עדיין אינו רגיל להתפלל במוקדם כל כך, וצ"ע.

ופשוט שגם לקנות דרך הקאמפיוטער הוא מכלל האיסור, אם לא בדבר שאין בו שום טירחה עמש"כ בסי' נ"ט.

ואף שכתבנו שאסור לקנות מידי דמיכל לפני התפלה (משום דקניה הוא כמשא ומתן) אבל מסתבר דמותר לו לאדם להכין לעצמו בתוך ביתו סעודת שחרית ולקחתו עמו שיאכלנו לאחר גמר תפלתו, ובפרט אם אחר התפלה הולך מיד לכולל או למקום עבודתו ומוכרח להכנינו עתה כדי שיוכל ליקחו עמו כשהולך לתפלה כדי שלא יצטרך לחזור לביתו למגני [וכמו כן נמי אדם כשמגיע לביהמ"ד רואה שיש שם 'תיקון' מוכן על השולחן, שמותר לו ליקח משם קודם התפלה כדי להכין לעצמו אלאחר התפלה (שזה אינו 'התעסקות' בצרכיו) ובפרט כשחושש שיפריענו מתפלתו אם ידאג שמא לא ישאר לו לאחר התפלה, וההכנה המוקדמת יסייענו בכוננת התפלה, וכמו הרעב שמותר לאכול לפני התפלה כדי שיוכל לכוון יותר בתפלתו (כשיהיה לו פת בסלו), אלא שאולי נראה כרעבתנותא].

סימן נ'
שאלה - מהו קודם לאשתו עם דמלאכו

תשובה - מותר (דצרכי קטנים דנחשכין צרכי מצוה (דטיפו מצוה), ובפרט לסייע להכין לחידר או לבית הספר דה חינוך הבנות מו

אבל סתם לסייע לאשתו ל ככאורה אסור, אם ל כל הסיוע שמסייעה להק הפואה שחשיב דבר מצוה מביא מהגר"י קמינצקי האשפה ולהכין עגלת הי גמ"ח לאשתו, והו"ל חפצי רק פריטים הנ"ל או הכל השלום בית או להביא ליד להחיר (עכ"פ לאחר שאמו סקכ"ב, ובסי' ו

ובנוגע הוצאת האשפה נ כיון כשיוצא האשפתות ואין שום נ ניטילנה שמה, אבל באנ האשפה י"ל שאסור (וקשה נחת רוח לאשתו הוא שמיכ

כשהולך להתפלל ליק כתיבת הדואו נמי י"ל דאם כשהולך להו תיבת הכי דואר מותר לל אבל אם תיבת הדואר הו לביהכ"נ צ"ע אם רשאי ל